

אחייעז ללא עוז

מיוזרה התיכון. היא תזדקק לבעלי-בית מקומיים. מי יהיו בעלי-בית אלה? אנחנו, כמוכן. כיום מאמינים הבריטים כי הכוח הוא בידי הערבים, אנחנו צריכים להוכיח להם שאנחנו כוח יותר חזק, או הם יעדיפו אותנו. מי מאיתנו?

אנחנו צריכים להסביר לבריטים כי מפא"י הוציאו ליסטיט היא מפלגה אדומה. אין הבדל גדול בין האדומים. סוציאליסטים וקומוניסטים — זה אותו הדבר. ההסתדרות הסוציאליסטית היא, בעצם, ארגון קומוניסטי. הישוב היהודי לא יוכל להוות בעלי-בית של האימפריה גג הסכנה הקומוניסטית כשבראשו עומדת ההסתדרות ומפא"י האדומה.

הדברים הדהימו אותי. הם לא היו רחוקים בעיקרם מן הדברים שזאב ז'בוטינסקי הטיף להם במשך דור, כאשר דרש לבסס את ביטחון הישוב על לגיון יהודי שיפעל במסגרת הצבא הבריטי. אבל הרעיון ש... התנועה הלאומית צריכה להיעזר בשילטון הבריטי כדי להשתלט על הישוב היהודי היה, בכל זאת, דוחה למדי. זמן-מה אחרי זה השתלט בגין על אצ"ל ופתח בפעולות נגד הבריטים. רעיונותיו של אלטמן נשכחו. אבל אלטמן, יחד עם שוסטק, התנגד להשתלטות בגין על התנועה הרוויניוניסטית, ועוד בבחירות לכנסת ניסו השניים להקים רשימה נגד בגין. הם נכשלו ליד הקלפי. כאיש מוכה הצטרף אלטמן, בליט ברירה, לתנועתו של בגין, ומאו דען כאישיות פוליטית.

רק פעם אחת בלט שוב. כל האופוזיציה, מימין ומשמאל, רצתה בראשית שנות ה-60 לבטל את המימשל הצבאי, שהיה מוטל על האזרחים הערביים בישראל. חרות תמכה בביטול. דויד בן-גוריון התנגד. הדבר הוכרע על חודו של קול אחד. זה היה קולו של אריה אלטמן. הוא הצביע בעד בן-גוריון, נגד בגין.

נץ גדול היה פה

אסי דיין זכה בראיון גדול בטלוויזיה. על שום מה? על שעשה את המעשה ההיסטורי, ועבר מן השמאל אל הימין הקיצוני.

לפני הבחירות האחרונות ישבתי בכסית, כאשר אסי ניגש אלי וביקש לדבר איתי. עמדנו ברחוב דיזנגוף, ובמשך עשרים דקות ביקש אסי לשכנע אותי שהפעם צריכים הכל להצטרף ל-"רק" ולהצביע בעדה. כל השאר, אמר, זה שטויות. רק"ח היא האופוזיציה הר"יחידה. צריכים ללכת עם רק"ח, וזהו.

כעבור כמה ימים הופר-תעתי להיווכח שאסי הוא המועמד ה-67 ברשימת שלי"י. בין רק"ח הקומורניסטית ושלי"י הציונית מפרידה התהום. זה לא הפריע לו.

חוששני שהכללת אסי ברשימה היתה תעלול בל-יתר-מכובד — משני הצד-

דים. שלי"י רצתה לנצל את שמו של דיין הצעיר, שהוסיף לרשימה גוון פיקנט. אסי רצה לנצל את שלי"י כדי להכריז: תראו כמה שאני עצמאי! תראו כמה שאני מקורי! תראו כמה שאני מצפצף על האבא שלי!

יש לי ספק לגבי יעילותם של טריקים מסוג זה בחיים הפוליטיים. הייתי מוותר עליהם גם בבחירות. עכשיו קפץ אסי את כל הקפיצה הגדולה מרק"ח — או משלי"י — לימין הקיצוני. הוא הפך נץ. למה?

המראיין שאל אותו, ודיין-ג'וניור השיב בבליל של מילים, שלא הבנתי אותן. הן היו מסובכות מדי בשבילי. תפסתי רק שזה קשור במשהו הקרוי "אכזינסטניצה".

לכל מי שפחת דיין — אבות ובנים — יש נטיה כפייתית לתעלולי-פירסומה. זה היה הכישרון הגדול (ולדעתי העיקרי) של משה דיין, והוא הוריש אותו לבתו ולבניו. כל אחד מהשלושה מצטיין בכך בדרך משלו — יעל בתעלוליה הספרותיים, ארדי בגילוייו על אביו, ואסי בתרומותיו העמוקות לאוצר הגנות הפוליטית.

פעם, כשהייתי עדיין אשתו של משה, אמרה לי רות דיין, שאם בעלה אינו רואה את שמו בעיתון במשך שלושה ימים רצופים, הוא חולה גופנית. (משה דיין, כמו בתו יעל, סבל כל חייו ממחלת-האלקוס, שהיא סיכור-סומאטיה במהותה.) חוששני כי זה חל גם על בנו הצעיר.

הודעה אישית

אל: הנהלת אל על.
מאת: אורי אבנרי.
הריני מתכבד בזה להודיע לכם שמהיום לא אטוס עוד במטוסים אל על.
פמולתכם פוגעת בחרותי כאורה בן-חורין של מדינת ישראל, ומכשירה את הקרקע להכנסת המדינה כולה לכותרות-כפייה דתית, בניגוד למצפוני ולהכרתי. אני מצטער על כך, כי אהבתי את אל על.

חוששני שתוך כדי ויכוח חסרי-לב זה נשכחה נקודה אחרת, שהיא אולי חשובה יותר. זהו סיפור המעשה:

באחד הכתים ליד קוההפרדה בין ביירות המערבית והמזרחית, בצד המזרחי של הקו, נערכה הלווייה. היתה זאת הלווייה נוצרית, ובאו אליה אנשי-פלאנגות רבים. הם הגיעו במכוניות הצבאיות שלהם.

טייס ישראלי ראה את ריכוז המכוניות הצבאיות. הוא לא שם לב לכך שהבית נמצא בצד המזרחי של הקו, והפציץ את המקום. כך נהרגו ונפצעו רבים, וביניהם התינוק. הבית עצמו נפגע קשה. כל החזית שלו התמוטטה. אין להאשים את הטייס בטעות. במלחמה קורות טעויות קטלניות.

אך המיקרה מוכיח, מעבר לכל ספק, את העובדות הבאות: טייסי צה"ל לא הפציצו רק מטווח שנקבעו להם מראש, על-סמך ידיעות-מודיעין. ניתן להם להפציץ כל מטרה שהודמנה להם, לפי טבעית-עין. כאשר ראה טייס מסויים זה ריכוז של כמה מכוניות חשודות, הוא פשוט שיחרר פצצה והשמיד בית שלם. על יושביו. (שמעתי השבוע בדיחה מחרידה, שנמסרה מפי חיילים.)

אב לבנוני בביירות אומר לאשתו בשעת הפצצה: "חרדי עם הילדים למטה. אני ארד עוד מעט עם הבית." לא פעם תמהתי מה מתרחש בראשו של טייס. היושב לו במטוסו מעל לעיר שאין בה הגנה-נגד-מטוסים אמרי-תית, והמשחרר את פצצותיו, בידוע כי הן תיפולנה על ראשיהם של נשים וילדים. האם הוא מסוגל לנתק את עצמו לגמרי? האם הוא פועל כמכונה? האם הוא מסוגל להפריד בין אישיותו ובין מעשהו?

בשעת שיחתנו עם אהרון אחיעז בביירות, הוא אמר לנו, בחיוך של כאב: "זוהי הפעם הראשונה שאני שומע הפצצה" הוא התכוון לומר: זוהי הפעם הראשונה שאני שומע הפצצה של משה, מן הצד הסופג.

השבוע, בראיון שלי, אמר אחיעז כי בביירות נפגעו רק מטווח שהיו בהן "מחבלים", או שהיו בהן גם אזרחים וגם "מחבלים". אין לי ספק שמישהו תבע ממנו להגיד זאת. אחרת, איך היה מסוגל להתעלם ממראה עיניו?

המיקרה של ההלווייה הנוצרית בוודאי מפרין טענה זו בעליל. והרי זהו רק מיקרה אחד שנודע ברבים, מפני שהפצצה פגעה בטעות בבית נוצרי, בצד המזרחי של הקו. ברור כי פצצות אחרות, שהומטרו באותה צורה, פגעו בבתים בצד המערבי. עליהן לא דווח בעיתוני ישראל.

ידיד האימפריה

השבוע בישרו מודעות-האבל כי אריה אלטמן הלך לעולמו. רוב הקוראים בוודאי עברו עליהן באדישות. אמנם נאמר כי אלטמן כיהן כמה פעמים בכנסת, מטעם תנועת-החרות, אך מי זכר זאת?

אבל אריה אלטמן היה פעם אדם די חשוב. בראשית שנות ה-40, אחרי מותו של זאב ז'בוטינסקי והתמוטטות האירגון הצבאי הלאומי, בטרם דרך כוכבו של העולה החדש מפולין, מנחם בגין, שלט אלטמן בתנועה הרוויניוניסטית בארץ.

הוא ניהל בירושלים "משרד מדיני", שביקש להת-רות במחלקה המדינית של הסוכנות היהודית. הוא קיים שפרים עם השילטון הבריטי ועסק ב"עבודה מדינית". בתקופה היא, פירושה של "עבודה מדינית" היה שתדלנות אצל האנגלים.

שמעתי כמה פעמים הרצאות של אלטמן בחוגים סגורים. הן הפתיעו אותי.

התאוריה של אלטמן היתה כזאת: האויב הכי גדול של הבריטים הוא הקומוניזם. אחרי הניצחון על הנאצים, תהווה ברית-המועצות את הסכנה הגדולה ביותר לאינטרסים של האימפריה הבריטית ב-

כיבדתי את אהרון אחיעז כאשר פגשתי אותו בשבי. קשה היה לי לכבדו השבוע, כשראיתי בטלוויזיה, לא קל להחזיק מעמד בשבי — גם בשבי דה-לוקוס כמו זה שבו החזק אחיעז בביירות. כל שבוי חש במועקה של בדידות, של חוסר-ישע. אדם שהוא שבוי יחיד, כפי שהיה אחיעז, מוכרח להרגיש בבדידות זו שיבעתיים. יתר על כן, הוא חי בעולם של אי-ודאות. בכל רגע יכולה היתה להתחיל ההסתערות של צה"ל על מערב ביירות, ואי-אפשר היה לדעת מה יקרה לו אז.

כל זה היה ברור כאשר הובא לפגישה עימנו, בעת ביקורנו במערב-ביירות. הוא התנהג יפה, באווה. מכיוון שאינו אדם נאיוו, ניסיתי לקלות רמזים ורמזי-רמזים למטר כלשהו מצידו, והשיתכנעתי כי הוא דובר אמת באומרו כי מתייחסים אליו יפה. שמחתי שלא טעיתי, וכי בשובו מן השבי אישר אחיעז כי אכן התייחסו אליו יפה.

היחסים שלו עם שבוי היו נרגשים. אחיעז הוא איש עצור מאד, וכאשר נפגשתי עימו הסתפקנו בר-לחצי-ידידים, למרות שהיה ברור מאוד ששמח להיפגש עם ישראלים, הקורעים קרע במסך הניתוק, והי מקשרים איתו עם הבית.

אך פגישתו עם עמאד שקור, עוזרו הבכיר של יאסר ערפאת, בן כפר סח'ינין בגליל, היתה הרבה יותר נרגשת. השניים ממש ששו זה לקראת זה. הם התחבקו, התנשקו. אי-אפשר לביים פגישה כזאת, וגם לא היה צורך בכך.

אני יודע מן הספרות שלעיתים נוצרים יחסים מוזרים בין שובה ושבוי, יחסים של תלות הדדית. קשר שקשה להסבירו. היה ברור לגמרי — לא רק לי, אלא גם לשדית ושי ולענת סרגוסטי, שכל אחת מהן התרשמה באופן עצמאי — כי בין אחיעז ושקור נוצרה ידידות אמיתית. לא היה קשה להבינה, כי עמאד שקור הוא אחד מאותם בני-אדם שאי-אפשר שלא להבין אותם מן הרגע הראשון — תרבותי, ידידותי, פתוח. מכיוון שהוא גם מדבר עברית מצויינת, כנראה לתלמיד מצטיין של האוניברסיטה העברית, היה הקשר בלתי-אמצעי.

נוכרתי בכל אלה, כאשר הקשבתי לדבריו של אחיעז בראיון עם מנשה רז בטלוויזיה. התאכזבתי עמוקות. הופעתו של אחיעז בארץ הישה הרבה פחות מכובדת מהופעתו בביירות, שם היו התנאים הרבה יותר קשים. הראיון כולו היה אפוף אווירה של חוסר-יכונות.

איני יודע אם הראיון צוננר באולפן, אם נקטעו ממנו קטעים מהותיים. ברור לי שאחיעז קיבל, עם שובו ארצה, הוראות חמורות מאוד מפי משהו, ואמר לו מה עליו להגיד ומה לא. הוא דיבר כימעט כרובוט, שמישהו שם לו דברים בפה. אך מדוע הסכים לכך?

איני מתכוון לדבריו על האידיאולוגיה של פילגיי אש"ף. השבי אינו הודמנות טובה ביותר ללימוד מעמק של בטיות, ולא התרשמתי שאחיעז תפס את הדקויות של הבעיה הפלסטינית. ואולי רק אמר מה שמישהו ביקש ממנו לומר. על כל פנים, הוא חזר כתוכי על הקו השיגרתי של התעמולה הרשמית.

מכל המנהיגים הפלסטיניים, התמקד דווקא באחמד ג'בריל, הקיצוני שבקיצוניים, ראש אירגון קטנטן (ונדמה לי הקטן ביותר באש"ף). הוא לא אמר דבר על ראשי האירגונים המרכזיים — ואולי אמר, והדברים צוננרו על-ידי הקומיסארים של שטיפת-המוח, החולשים עתה על הטלוויזיה. השתבר שלו על דיעות האירגון המרכזי — פתח" — היה כה פשטני עד כי גבל בגיחוך.

אך אלה הם עניינים פוליטיים, ומותר לכל אדם להביע דיעה זו או אחרת. לא כן דבריו על חוויותיו האישיות. כן! היו דברים בלתי-מכובדים ממש.

הוא נשאל על היחס האישי אליו. הוא אישר, רק בחצי פה בקושי, שהתייחסו אליו יפה. אך מייד הסביר זאת באינטרסים. "היה להם אינטרס..." וכי.

כאשר נשאל שירה על הקשרים שנקשרו בינו ובין כמה משבוי, התחמק אחיעז ממש. הוא לא הזכיר כלל את-שקור, ולא אמר מילה אחת על יחסיו עימו. הוא התנהג בצורה שונה מאוד מאותו חייל פשוט, שנקלח בשבי בצידו ושקשר יחסי-ידידות עמוקים עם איש-אש"ף שהגן עליו בשבי. כאשר השתחרר מן השבי, לא שכח זאת. בצורה מכובדת ונוגעת-ללב הלך לבקר את האיש, שגולד בנימית, ושהחזיק במחנה-שבויים. הוא גמל לו כגמולו, הביע לו את הערכתו והביא לשיחרורו. הכל שאחיעז לא מצא בליבו את הכוח להתנהג בצורה מכובדת כזאת.

לפי טביעת עין

בשבוע שעבר גילה העולם הזה את הסיפור האמיתי של התצלום המפורסם, שהנשיא רונלד רגן מיסגר ושם אותו על שולחנו, וזעזער זעם כה רב בצמרת הישראלית. האם אכן נקטעו לתינוק שתי הרועות? או שמא רק נהרג אביו, ורק גיכוחה התינוק, ורק נשברה הכתף שלו?